ARMIN PETRAS

ANNA KARENINA

ADAPTÁCIA
ROVNOMENNÉHO
ROMÁNU
L. N. TOLSTÉHO

Barbora Švidraňová a Adam Herich

Anna Karenina
Armin Petras

adaptácia podľa rovnomenného románu Leva N. Tolstého

Realizačný tím

Preklad **Martina Vannayová**
Dramaturgia **Daniela Brezániová, Martin Gazdík**
Scéna **Juraj Kuchárek**
Kostýmy **Marija Havran**
Výber hudby **Marián Amsler**
Réžia **Marián Amsler** ah

Osoby a obsadenie

Anna Karenina **Barbora Švidraňová**
Karenin **Boris Zachar**
Stefan **Michal Koleják**
Dáša **Iveta Pagáčová**
Kitty **Ada Juhásová**
Levin **Michael Vrzala**
Vronský **Adam Herich**

Slovenská premiéra 22. januára 2022
139. premiéra Mestského divadla Žilina

Inscenácia k 30. výročiu založenia Mestského divadla Žilina
Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia,
ktorý je hlavným partnerom inscenácie.

HLAVNÝ PARTNER
Z VEREJNÝCH ZDROJOV PODPORIL

fond
na podporu
umenia

Copyright textu Stage Rights © DREI MASKEN VERLAG GmbH München

Predstavenie vedie **Katarína Škerenčáková**

Technické zabezpečenie inscenácie
pod vedením Juraja Špaleka realizovali

Svetlá **Anton Mlacek, Peter Šlesár**
Zvuk **Ľuboš Tomaščík, Lukáš Magoč**
Rekvizity **Róbert Samec**
Garderóba **Slavomíra Olejková**
Stavba scény **Róbert Samec, Ján Štubňa, Ľuboš Capko, Lukáš Honíšek**

Ada Juhásová a Michael Vrzala

Armin Petras
(1964)

Významný nemecký režisér a dramatik Armin Petras je známy predovšetkým adaptáciami klasických diel, do ktorých vkladá silnú režijnú interpretáciu. Je držiteľom mnohých ocenení za autorskú i režijnú tvorbu.

Armin Petras vyrastal vo východnom Berlíne. Od roku 1985 študoval réžiu na Hochschule für Schauspielkunst „Ernst Busch" v Berlíne, ale o dva roky neskôr musel štúdium prerušiť kvôli sťahovaniu do západného Berlína za svojou manželkou. Divadlu sa neprestal venovať a po páde Berlínskeho múru mohol slobodne pokračovať vo svojej tvorbe. Pôsobil v divadlách Frankfurter TAT, Münchner Kammerspiele a od roku 1992 dokonca ako riaditeľ divadla vo Frankfurte nad Odrou. Armin Petras hosťoval vo viacerých nemeckých divadlách, kde sa presadil ako výrazná a významná režijná osobnosť (napr. Volksbühne Berlin, Nationaltheater Mannheim, Schauspiel Hannover a Bayerisches Staatsschauspiel v Mníchove).

V rokoch 2006 až 2013 bol umeleckým riaditeľom Maxim Gorki Theater Berlin. Vďaka jeho dramaturgii v divadle vytvoril priestor pre silne rezonujúce, kontroverzné a politické témy. Za sedem rokov svojho riaditeľovania v Maxim Gorki Theater uviedli vyše 200 nových inscenácií. Režisérov posledný stály angažmán bol rokoch 2013 až 2018 v Schauspiel Stuttgart, kde pôsobil ako umelecký riaditeľ. Krátky čas pracoval na voľnej nohe. Potom opäť prijal trvalý angažmán ako interný dramatik a režisér v Theater Bremen, kde pôsobí dodnes.

Armin Petras *https://www.deutschlandfunk.de/armin-petras-verlaesst-stuttgart-schauspiel-intendant-mit-100.html*

Armin Petras sa stal v roku 2013 členom Nemeckej akadémie múzických umení. Niekedy tvorí pod pseudonymom Fritz Kater. Veľký úspech mali predovšetkým premiéry jeho vlastných diel. Je jedným z najvyhľadávanejších súčasných autorov v spracovaní veľkých románov a iných významných diel (napr. *Anna Karenina, Plechový bubienok, Návšteva starej dámy, Matka Guráž a jej deti* a pod.).

Petrasova dramatizácia *Anny Kareniny* bola prvýkrát uvedená v berlínskom Gorki Theater v roku 2008 a nominovali ju na cenu Friedrich-Luft-Preis. Christiane Dössel pre Süddeutsche Zeitung uviedol: *„Petras sa pokúsil o nemožné, vtesnať totiž do dramatickej podoby Tolstého rozsiahlu spoločenskú panorámu so všetkými detailmi a vedeckými, ekonomickými a filozofickými diskurzmi. Pomocou umného striedania epických a dialogických pasáží sa mu podarilo vydestilovať z románu hru, v ktorej ide predovšetkým o esenciu a náboj celého príbehu: nadčasovú túžbu po veľkej, absolútnej a jedinej životnej láske, v ktorej hľadajú ľudia naplnenie a šťastie. Duch románu zostáva zachovaný."*

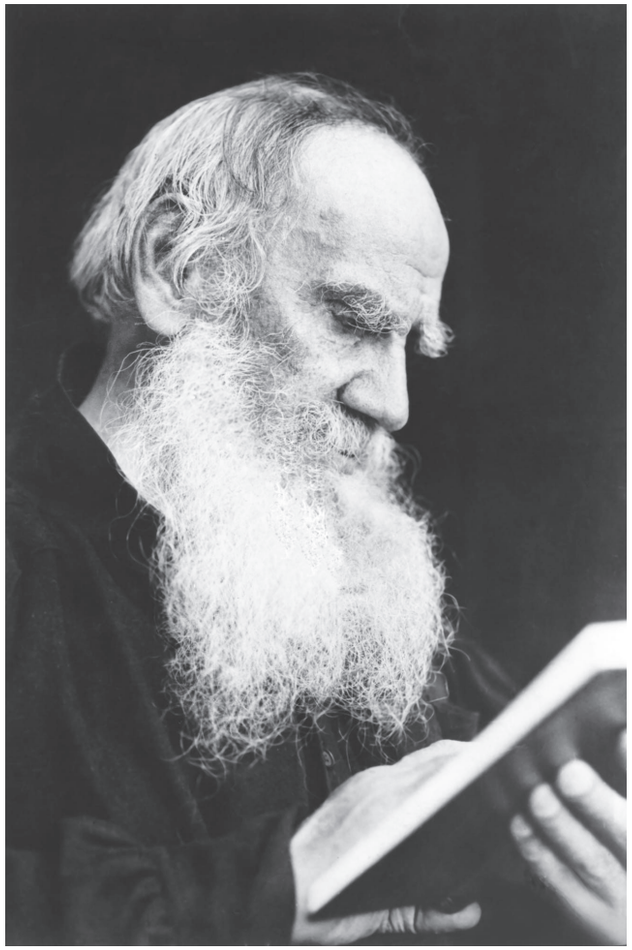

Lev Nikolajevič Tolstoj

(1828 — 1910)

Lev Tolstoj bol jedným z najväčších a najčítanejších spisovateľov, radí sa medzi predstaviteľov realizmu. Bol všestrannou literárnou osobnosťou. Písal prózu a drámu, ale rovnako bol publicista, myslitel', filozof a pedagóg. Literárne dielo Leva Tolstého je veľmi rôznorodé — rovnako ako jeho život. Medzi najznámejšie diela patria romány *Vojna a mier*, *Anna Karenina* a *Vzkriesenie*; novely *Kozáci*, *Kreutzerova sonáta* či *Smrť Ivana Iľjiča*. Šíril myšlienky kresťanského anarchizmu a nenásilného odporu — teórie prelínajúce sa aj jeho dielom. Bojoval na Kaukaze a zúčastnil sa na Krymskej vojne. Celoživotne sa snažil o zlepšenie životných podmienok nevoľníkov. Tolstoj bol jedným z prvých autorov, ktorý sa pokúsil ruskú literatúru priblížiť k západnej civilizácií a svojím spôsobom sa mu to aj podarilo.

Iveta Pagáčová a Barbora Švidraňová

Anna Karenina, príbeh s mnohými vrstvami

Manželka Leva Tolstého Sofia si 2. marca 1877 do denníka poznačila slová svojho muža *„Na to, aby bola kniha dobrá, musíme milovať jej základnú myšlienku. V Anne Kareninovej sa mi páčila myšlienka rodiny.“* Monumentálny, bohatý a mnohovrstevný príbeh Anny Kareninovej začína jednou z najznámejších viet svetovej beletrie: *„Všetky šťastné rodiny sú si podobné, každá nešťastná rodina je nešťastná svojím spôsobom.“* [1]

[1] *TOLSTOJ, 2005, str. 7*

Román považovaný za jeden z vrcholov svetovej literatúry sa rozdeľuje na dve hlavné línie. Prvú tvorí život krásnej Anny, ktorá sa vydala za podstatne staršieho ministra Alexeja Karenina. Anna túžiaca po láske uteká z nenaplneného manželstva do náručia Vronského, mladého vojenského dôstojníka. Druhá línia zobrazuje príbeh veľkostatkára Konstantina Levina, nešťastne zamilovaného do Kitty Ščerbackej. Mladá Kitty je očarená a bláznivo zaľúbená do Vronského. Tieto dve línie spája bohém a sukničkár Stefan (Stiva) Oblonský, Annin brat, manžel Kittinej staršej sestry Dáši (Dolly) a rovnako je aj Levinov veľmi dobrý priateľ.

Anna Karenina cestuje z Petrohradu do Moskvy, aby sa pokúsila zachrániť Stefanove manželstvo naštrbené jeho záletmi za inými ženami. Na stanici ju okamžite zaujme temperamentný armádny dôstojník Alexej Vronský, ktorý v pôvodnom príbehu prichádza vyzdvihnúť svoju matku z toho istého vlaku.

Zaľúbený Levin požiada Kitty o ruku, ale ona ho odmietne a teší sa na svoj prvý ples a na to, ako bude tancovať s Vronským. Toho na plese očarí Anna, zamiluje sa do nej a na Kitty, naplnenú veľkými očakávaniami, zabudne. Krehká Kitty obalená v množstve tylu zostáva zničená. Znenávidí Annu a aj plesy:

„už nikdy nechcem ísť na žiaden bál keď si oblečiem šaty
hneď sa mi chce grcať
cítim sa ako by som sa zabalila do papiera od cukríkov
a ľahla si do nejakej skrinky
aby ma nejaký muž mohol zasa odbaliť
a zjesť nenávidím pohľady frajerov ktorí mi
pozerajú na zadok nenávidím mamu ktorá ma vedie na bál ako na dražbu
a konečne
konečne ma chce vidieť na zabíjačke“[2].

Utrápená Kitty ochorie a odchádza na liečenie do kúpeľov.

Karenin začína tušiť, že jeho Anna má románik s iným mužom a obáva sa, ako bude vyzerať na verejnosti. Ako sa budú pozerať ľudia na ministra, ktorého žena má nemanželský pomer? Karenin neprestáva byť nadriadeným úradníkom ani doma, je zaujatý svojimi starosťami a so ženou sú duševne odcudzení. Žiada Annu, aby bola rozumná najmä kvôli ich malému synovi Seriožovi. Láska k Vronskému v Anne prebúdza všetky driemajúce sily a dáva jej možnosť, poznať banálnosť života s Kareninom. Napriek tomu, že sa snaží veľkému vzplanutiu citov odolať, nedokáže to. Podľahne, pretože má pocit, že konečne žije.

Sú to Oblonskí a nie Kareninovci, o ktorých hovorí slávna prvá veta románu. Dáša je zbožná, skromná a úzkostlivá matka piatich detí, manželka vyrovnávajúca sa s neverou svojho muža, frustrovaná pocitom, že starne. Stefan Oblonský je v súčasnom čítaní ľahko rozpoznateľná karikatúra moderného muža. Súčasný Stiva by vyzeral asi takto: Má šarm, veľkorysé vyžarovanie, je spoločenský, chamtivý, hedonistický, triviálny, plytký a má rád sex. Na svojich večierkoch podáva šesť rôznych druhov ochutenej vodky, aj keď na to nemá peniaze. Oblonskí sú aristokrati. Patria k vyššej vrstve, ku ktorej zase patria všetky „ozdoby“ — hodnosť, služobníctvo, mestský dom a vidiecke sídlo. Ale vďaka veľkému bohémovi Stefanovi sú zadlžení, vidiecky dom sa rozpadá a aby mali z čoho vyžiť, musí Stiva predať Dášin rodinný les. *„Hoci sa Stepan Arkaďjič usiloval byť starostlivým otcom a manželom,“* hovorí rozprávač, *„nie a nie si zapamätať, že má ženu a deti.“*[3] Stefan každým ľahkomyseľným činom spôsobuje Dáši utrpenie. Najväčšmi jeho záujmom o iné ženy:

„na začiatku je človek skalopevne presvedčený o svojom šťastí
nikdy som na neveru ani len nepomyslela
veď sme boli šťastní
prečo by to malo skončiť
a potom jedno tehotenstvo a ďalšie
a zrazu už nie si mladá
[...]
áno a zrazu nájdeš list
krátky ani nie veľmi nápaditý list
a tento kúsok papiera s malými hlúpymi písmenami ti zničí celý svet“[4]

Anna Dášu na začiatku povzbudí, aby Stefanovi odpustila a Dáša tú silu v sebe nájde.

[2] *PETRAS, 2008, str. 24—25*

[3] *TOLSTOJ,2005, str. 227*

[4] *PETRAS, 2008, str. 10*

Boris Zachar

Levin a Kitty si k sebe začínajú opäť hľadať cestu. Kitty nachádza v mohutnom Levinovom náručí ochranu a lásku, akú zaslepená Vronským pred tým nepotrebovala. Druhú žiadosť o ruku už prijme a tak sa Levinove najväčšie túžby napokon naplnia.

Anna zistí, že s Vronským čaká dieťa. Tolstoj nás už pri prvom stretnutí s Vronským rýchlo upozorňuje, že nikdy nepoznal rodinný život, pretože vyrastal iba s matkou. Vysvetľuje to Vronského neobvyklú reakciu na to, keď mu Anna oznámi, že je tehotná: *„tak už sa z nás o chvíľu stane skupinka“*[5]. Po náročnom pôrode dcéry odchádza spolu s milencom do Talianska, aby unikli pred odsudzovaním najbližšej rodiny a rovnako celej spoločnosti. Z cudziny sa nakoniec vrátia naspäť do Ruska. Anna začne podnikať tajné výlety za svojím synom, ktorého jej Karenin zakázal navštevovať. Uvedomuje si, že keď má jedného, nemôže mať toho druhého. Čoraz viac a viac ju prenasledujú výčitky svedomia, odsúdenie v spoločnosti a svoju beznádej si vylieva na Vronskom. Žiarli a podozrieva ho z nevery. Vronský ju nedokáže presvedčiť o opaku aj napriek tomu, že jej sľúbi, že urobí všetko preto, aby boli opäť šťastní. Chce odísť z mesta, ujsť od pohŕdavých očí spoločnosti na vidiek k svojej sestre. Vronský a Anna pocítili ničivú silu obdobia, z ktorého vyprchalo čaro chvíľkového opojenia. Anna je vyčerpaná peripetiami, ktoré spôsobil jej útek za šťastím. Annina láska k Vronskému je vznešenejšia záležitosť ako infantilný sexuálny konzum, ktorý stelesňuje Stiva Oblonský. Najtragickejšie je, že Anna zisťuje, že muž, pre ktorého obetovala všetko a ktorého úprimne a vášnivo miluje, jej vôbec nerozumie. Je zavretá doma vo výčitkách, zúfalstve a už nedokáže ďalej čakať. Odchádza na železničnú stanicu. Kúpi si lístok na vidiek, ale potom si spomenie na muža, ktorého zrazil posunovaný vlak v deň, keď sa prvýkrát stretla s Vronským. Rozhodne sa svoje trápenie ukončiť.

[5] *PETRAS, 2008, str. 34*

Michal Koleják a Adam Herich

Anna bola skutočná

Keď Tolstoj v 1873 začal písať *Annu Kareninu*, trápil sa s plánovaním tvorby historického románu o Petrovi Veľkom. Od roku 1870 sa zavrel do svojej pracovne v Jasnej Poľane, čítal, zapisoval si poznámky a nikto, ani manželka, a ani deti, ho nesmeli vyrušovať. Časom však prišiel na to, že historický román o Petrovi Veľkom nie je vhodným námetom. *„Mám veľmi zlú náladu,“* napísal svojmu priateľovi. *„Nepostupujem ďalej. Projekt, ktorý som si vybral, je neuveriteľne ťažký. Predbežný výskum nemá konca, koncept narastá a ja cítim, ako mi ubúdajú sily.“*[6] Lev Tolstoj potreboval inú tému, inú cestu.

Henri Troyat vo svojej biografii o Tolstom opisuje, že hlavný námet pre Annu Kareninu sa zrodil v spomienke na skutočnú udalosť, ktorá ho hlboko zasiahla minulý rok. Jeho sused a priateľ, 50-tnik Bibikov, žil so ženou Annou Stepanovnou Pirogovou, vysokou, plnoštíhlou ženou so širokou tvárou a bezstarostnou povahou. Boli milenci. V poslednom čase ju zanedbával a podvádzal s mladučkou guvernantkou, vychovávateľkou jeho detí. Dokonca sa s ňou rozhodol oženiť. Keď sa Anna Stepanovna dozvedela o tom, že požiadal o ruku inú ženu, utiekla od neho. Zúfalá a utrápená blúdila po vidieku tri dni. Potom sa vrhla pod nákladný vlak na stanici Jasenki. Ešte pred tým však poslala Bibikovovi odkaz: *„Si môj vrah. Buď šťastný, ak vrah môže byť šťastný. Ak chceš vidieť moju mŕtvolu, bude na koľajniciach v Jasenki. (4. januára 1872)“*[7] Tolstoj sa o tom dozvedel a nasledujúci deň sa prišiel pozrieť, ako sa v prítomnosti policajného inšpektora vykonávala pitva. Stál v rohu a pozoroval každý detail ženského tela na stole. Krvavé a zmrzačené s rozdrvenou lebkou. Aké nehanebné a predsa cudné, pomyslel si. To biele, nahé telo, mŕtve prsia, nehybné stehná, ktoré cítili a poskytovali potešenie, mu priniesli strašnú lekciu. Pokúsil sa predstaviť si existenciu tejto úbohej ženy. Pre lásku obetovala všetko a len preto, aby ju čakala banálna, škaredá smrť.

Leva Tolstého Pirogovej prípad nesmierne fascinoval a zároveň ho priťahoval aj námet úpadku ženy — v tejto dobe veľmi populárny. Už dávnejšie premýšľal o postave ženy — hriešnice, ktorá stratí miesto v spoločnosti. Vladimir V. Ermilov priblížil Tolstého úvahy o hlavnej hrdinke: *„Tak ako teraz som po obede ležal sám na tomto gauči a fajčil. Či som sa príliš zamyslel alebo len bojoval s únavou, neviem, no odrazu sa predo mnou mihol obnažený ženský lakeť aristokratickej ruky. Nechcene som sa zapozeral do vidiny. Objavilo sa rameno, krk a napokon celý obraz krásnej ženy v plesových šatách, ktorá na mňa akoby prosebne hľadela smutnými očami. Toto je začiatok Anny Kareniny.“*[8]

[6] https://www.newyorker.com/books/page-turner/is-anna-karenina-a-love-story
[7] Tamtiež

[8] *ЕРМИЛОВ, 1963, s. 7-8.*

Petrasova Karenina

Armin Petras pripravoval adaptáciu Anny Kareniny v Maxim Gorki Theater pre režiséra Jana Bossa. Ich tvorivý tandem urobil v spracovaní slávneho románu viacero výrazných zmien. Armin Petras vytvoril veľmi intímnu verziu, zredukovanú na sedem hlavných postáv. Vznikol tak šialený kolotoč vzťahov rútiaci sa za hľadaním životného šťastia a naplnenia.

***„Pokúsili sme sa extrahovať príbeh a pozorne ho pretlmočiť do súčasnosti. A nie je to problém. Lebo aj dnes existujú takí štátni ministri ako Karenin v románe. Myslím si, že v Tolstého postavách môžeme nájsť dnešných úradníkov na ministerstvách alebo ľudí z médií. Základnou myšlienkou adaptácie bolo reflektovať príbehy takejto spoločenskej vrstvy, čo je pre nás, divadlo v Berlin-Mitte (centrum Berlína — pozn. red.) dôležité. Nebolo to až také ťažké, lebo príbehy emócií a lásky a vzájomných vzťahov sú už v románe zachytené veľmi dobre. Môžeme tak sledovať, akými rôznymi spôsobmi sa dá s týmito témami pracovať.“*[9] (Armin Petras) Autor presunul dej príbehu z 19. storočia do súčasnosti. V adaptácii dominuje najmä výsostne moderný jazyk súčasnej drámy. Dokazuje to aj formálna stránka textu. V období vzniku textu (r. 2008) bolo medzi nemeckými dramatikmi mimoriadne populárne písanie bez čiarok a bodiek. Obľúbeným štýlom sa inšpiroval aj Petras a ponechal tak rozšírené možnosti čítania textu pre budúcich inscenátorov.**

Mnohí si myslia, že hlavnou témou románu je odsúdenie Anny v ruskej spoločnosti za neveru a opustenie manžela a najmä malého syna. Armin Petras a Jan Bosse sa rozhodli v ich spracovaní Annino vylúčenie zo spoločnosti eliminovať. Svoj zámer priblížili v rozhovore pre denník Die Tageszeitung:

***Bosse:** To bolo podstatou nášho prístupu. Klišé o „Anne Karenine“ znamená, že hlavnou témou je spoločenské tabuizovanie nevery. Zdá sa teda, že keď túto tému zminimalizujeme, tak z celej knihy toho veľa neostane.*

K stereotypným názorom patrí aj ten, že Anna spácha samovraždu preto, lebo je vylúčená zo spoločnosti.

Bosse: *Ale to, samozrejme, vôbec neplatí. Najväčším problémom je láska samotná a otázka, či je vôbec uskutočniteľná.*

Petras: *Napríklad, tento román je oveľa modernejší ako emancipačná dráma „Nora“. U Ibsena neexistuje problém typu — dvaja rovnocenní ľudia sa pokúšajú vysporiadať so svojimi pocitmi. U Ibsena ide o tlak, ktorý sa, logicky, musí skončiť výbuchom.*

Bosse: *Naproti tomu u Tolstého nejde o nič iné len o to, že sa stále treba zaoberať pocitmi. Pocit tlaku sa totižto dávno presunul. Posunul sa do vnútra postáv. Každá z postáv si pretvára morálne predstavy na ideológiu podľa vlastných kritérií. Svoje predstavy šťastia projektujú do nadrozmerných dimenzií — väčšinou podľa iného človeka, o ktorého im ale v skutočnosti vôbec nejde, ide len o obraz, ktorý si o ňom vytvoria. Okrem toho existuje spoločenský teror šťastia, ktorý je v rozpore s túžbou dobrovoľne zotrvávať v modeloch manželstva a rodiny. To všetko dokopy už nefunguje.*

V dnešnej dobe sme sa zbavili tabuizovania mimomanželského pomeru, ale nezbavili sme sa dôvodov, kvôli ktorým sa Anna vrhá pod vlak. Žena v nešťastnom manželstve stále cíti vinu za to, že mala pomer s niekým iným. Stále môže stratiť kontakt so svojím dieťaťom. A stále bude v očiach okolia vnímaná negatívne. Petras odstránením staromódnej ruskej spoločnosti podčiarkuje jeho súčasné spracovanie. Veľmi dobre dokázal rozpoznať, z čoho vychádza nadčasovosť Tolstého románu. Zotrvávajú ľudské túžby, neodbytné vášne a hlavne svedomie, ktoré sa musí rozhodnúť.

Zmena sexuálnych konštelácií nemusí zákonite meniť aj tie spoločenské. Petras zároveň upozorňuje, že: *„Na moci kapitálu a jeho štruktúrach sa, odkedy Tolstoj napísal tento román, vôbec nič nezmenilo. Dobre to vidno na postave Karenina. Jeho závislosť na tom, čo sa deje na ministerstve, je hrozná. Je úplne neslobodný, aj keď má najviac peňazí.“*[10]

[10] https://taz.de/Regisseur-Jan-Bosse--Armin-Petras/!5179830/ *preklad: M. Vannayová*

Boris Zachar, Barbora Švidraňová a Adam Herich

Výrazným znakom adaptácie je striedanie epických a dialogických pasáží. Postavy môžeme sledovať nielen v reálnych dialógoch, ale aj ako komentátorov v tretej osobe. Petras tým dômyselne dokresľuje bohaté vnútro každého charakteru.

Štyri rôzne podoby lásky

Hra je napísaná v roku 2008, ale rezonuje aj v dnešnej dobe, kedy sa neustále skloňujú pojmy tradičné verzus moderné, konzervatívne verzus liberálne. Anna Karenina v réžií Mariána Amslera otvára otázky o modernom vnímaní manželstva a rodiny. Aká je ich skutočná funkcia v dnešnej dobe? Ide len o ekonomicko-spoločenský status? Je základom fungujúcej rodiny láska, alebo je to už len formálna záležitosť? A je manželstvo naozaj jediným cieľom života?

Pokrytectvo verejných činiteľov, populizmus politikov, ktorým sa snažia vytvoriť dojem, že sú akýmisi strážcami dobrých mravov ovplyvňuje rozmýšľanie más. Človek pokúšajúci sa žiť slobodne podľa svojho presvedčenia sa stáva príliš liberálnym až nemravným či zvrhlým. Inteligencia a vzdelanie sú odsunuté na okraj. V takomto prostredí sa dnes odohráva príbeh Anny Kareniny, manželky ministra, ktorá už neľúbi svojho manžela. Hra zobrazuje štyri vzťahy, štyri rôzne podoby lásky, nenávisti, vášne, závislosti a zotrvačnosti.

[10] *https://taz.de/Regisseur-Jan-Bosse--Armin-Petras/!5179830/ preklad: M. Vannayová*

Barbora Švidraňová a Adam Herich

Ada Juhásová a Michael Vrzala

Nadstavba nad pôvodným románom

Strhujúci príbeh sleduje všetky tri páry a nakoniec vyústi do jedného „prežívajúceho“ manželstva (Stefan a Dáša), do neslávne známeho vzťahu, ktorý končí samovraždou hlavnej postavy (Anna a Vronský) a do jedného šťastného manželstva (Levin a Kitty). Lev Tolstoj v románe sleduje blízku budúcnosť ich vzťahu vyvíjajúcu sa veľmi dobrým smerom. V Petrasovej adaptácii sa idylka vytráca hneď po zásnubách Levina s Kitty. Svadba sa tak stáva začiatkom ďalšej nenaplnenej lásky. Petras poukazuje na tragédiu všetkých vzťahov.

Michael Vrzala

Zuby

Lev Tolstoj v románe vytvoril pre postavu Vronského jeden veľmi špecifický znak — krásny biely úsmev, symbol krásy, moci, úspechu a sebavedomia. Opis hustých žiarivých zubov používa skoro v každej situácii s Vronským. Petras si dovolil autorov opakujúci sa detail pozmeniť, možno si chcel z Tolstého posadnutia Vronského bielym chrupom vystreliť. Pretvára ho na leitmotív bolesti zubov, ktorú Vronský spomína od začiatku až do konca hry. Domnievame sa, že bolesť zubov by mohla byť metaforou pre hriech. Zuby sú zrkadlom nášho vnútra a hriech by nás mal prenasledovať a trápiť ako bolesť zubov. Zároveň to môže symbolizovať niečo, z čoho má Vronský skutočný strach — a pri tom je to veľmi banálne. Nikdy nebol u zubára a aj napriek bolesti sa nevie odhodlať ho navštíviť.

Serioža ako Karenin, Dáša ako pop

Petras vo svojej adaptácií ponúka viacero zdvojení postáv. Karenin sa mení na svojho a Anninho syna — Seriožu, Dáša na Levinovho spovedníka a Štefan na popa pri sobáši Levina a Kitty. Najčistejšou a formou premeny je tá Kareninova. Jeho postava má jasne dané výstupy, kedy zosobňuje Karenina a kedy malého Seriožu. Dáša sa však na spovedníka premieňa počas dialógu s Levinom, a tak nám Petras ponúka otázku: Je to Dáša, ktorá sa na spovedníka len hrá, alebo sme sa naozaj preniesli ku skutočnému duchovnému? Pri analýze však zistíme, že nie je dôležité, akou formou Levinovu spoveď zobrazíme. Hlavné a nevyhnutné je, že neveriaci Levin k spovedi vôbec pristúpi.

Michael Vrzala a Iveta Pagáčová

Dcéra Anna

Anna Karenina s Vronským splodia dcéru. Annin náročný a dramatický pôrod predpovedá smrť matky, ktorá v bolestiach prosí svojho muža o odpustenie. Karenina nakoniec prežije a neskôr v románe spolu s dcérou a Vronským odchádzajú do Talianska. Dieťa dostalo meno po matke — Anna. Petras okolnosti opäť mení. Necháva malú Annu zomrieť pri ťažkom pôrode. Situáciu tak obohatil o zaujímavú metaforu — jedna Anna umiera a druhá pokračuje ďalej. Smrť dcéry môžeme vnímať aj ako metaforu smrti starého života.

Intímna Atmosféra

Petrasovo spracovanie môže na prvý pohľad vyvolávať neistotu. *„...rozsah románu a jeho obsahová nasýtenosť sú obrovským orieškom pre všetkých dramatizátorov. Musia riešiť otázku, čo ponechať a čo odsunúť zdiela, v ktorom, ako tvrdí autor, je dôležité všetko.“*[11] Armin Petras našiel vhodný kľúč na spracovanie monumentálneho románu. Ponechal obe základné dejové línie — príbeh Kareniny a aj Levina. Napriek tomu, že sa musel vzdať skutočne veľkého množstva okolností a postáv, sústredil sa na vydolovanie štyroch najdôležitejších vzťahov. Petrasova zredukovaná *Anna Karenina* nestráca, naopak získava unikátnu intímnu atmosféru. Na javisku tak dominuje večná téma hľadania lásky a životného šťastia v súčasnom spracovaní.

[11] *Nadežda Lindovská*

Foto scény Natália Zahradníková

Výtvarné riešenie inscenácie

Stanica Moskovská v Petrohrade

Priestorové riešenie inscenácie vytvoril scénograf Juraj Kuchárek. Tvorí ho štylizovaný javiskový priestor fragmentu priečelia vlakovej stanice Moskovská v Petrohrade. *„V podstate je to taká preliezka“* povedal J. Kuchárek na prvej čítacej skúške. Skladá sa z veľkej šikminy, na ktorej sa dá stáť aj sedieť, rovnako sa okná stanice používajú ako vstupy na scénu.

„Stanica, ktorá tu je ako symbol cesty, príchodov, odchodov, prestupnej stanice, miesta, kde všetko začína a tragicky končí. Fragment je výsekom z reality prenesený do umelého divadelného prostredia, ako aj jazyk drámy, ktorý strieda epické pasáže s divadelnými dialógmi. Monológy postáv stojacich na mieste, na šikmej ploche, teda neustále balansujúcich na neistej pôde vzťahu, ale aj materiálnej zabezpečenosti. Sedem postáv rozpráva, miluje, filozofuje, nenávidí, pije, podvádza, rozpráva, miluje a tak ďalej. Okolo prechádzajú vlaky. Je neskoro nastúpiť? Je priskoro vystúpiť? Vlaková stanica ako metafora života a snaženia nájsť si tú správnu cestu.“ (Režisér Marián Amsler)

Chladná časť farebného spektra

Farebný charakter inscenácie je ladený vo výrazných a chladných odtieňoch, ktoré majú pripomínať kúsok zo sibírskej zimy. Kostýmová výtvarníčka Marija Havran vo svojich návrhoch použila farby z druhej polovice spektra s chladným vyžarovaním.

„Kostýmy odzrkadľujú sociálny štatút jednotlivých postáv, odev je *určujúcim prvkom na spoločenskom rebríčku. Nedokáže však spoľahlivo definovať hĺbku duše a intenzitu vášne, túžby po láske a šťastí, ktoré sú nemerateľné peniazmi. Sloboda nesmie byť zviazaná konvenciami, pokrytectvom, falošnou morálkou konzervatívnych populistov.“* (Režisér Marián Amsler)

Michal Koleják, Barbora Švidraňová, Ada Juhásová a Adam Herich

Tolstého rukopis

Levin = malý Lev

Spisovateľ do postavy Levina zašifroval svoje autentické myšlienky, postoje ale aj skutočné udalosti z jeho života.

Tolstoj, najmladší zo štyroch bratov, bol vždy najmä spisovateľom, ale keď zdedil veľký rodinný majetok, stal sa aj vlastníkom pôdy. V reálnom živote nebol fanúšik romantickej lásky, oženil sa až po dlhom otáľaní vo veku 34 rokov s 18-ročnou Sofiou Behrsovou. Tolstoj dal Sofii pred svadbou prečítať jeho denníky, rovnako ako Levin Kitty. Autorovým manželstvom je inšpirovaná aj situácia s meškajúcim Levinom na svadobný obrad. Podobne ako Kitty, aj Sofia musela na svojho Leva nervózne vyčkávať pred oltárom.

V Anne Karenine je Tolstého celoživotný záujem o spiritualitu jadrom Levinovho zápasu s požiadavkami cirkvi na spoveď pred sobášom. Levin, rovnako ako sám Tolstoj, namieta voči ruskej pravoslávnej cirkvi v princípe aj v praxi. Prekážalo mu jej pokrytectvo, bohatstvo a autoritárstvo.

Postavy trávia veľmi veľa času v Moskve a Petrohrade. Tolstoj tieto mestá skoro vôbec neopisuje. Mesto je prakticky neviditeľné, zatiaľ čo vidiek opisuje do detailov. Pre Tolstého je mesto statickým, umelým priestorom. Ako keby veril, že ak ho bude ignorovať, zmizne. Vidiek je miestom, ktorému autor venuje svoju absolútnu pozornosť najmä cez postavu statkára Levina.

Barbora Švidraňová

Živé detaily

Tolstoj má okrem nesmierne hlboko prepracovaných charakterov aj zmysel pre opis toho, čo sa odohráva mimo hlavy, mimo myšlienkového prúdu postavy. Má zmysel pre živé a pohyblivé detaily. Žiadna činnosť nie je príliš malá na to, aby ju nebol schopný zaznamenať: Kareninove pukanie kĺbov, ako Anna skrivila oči, alebo ako Vronský odhalil jeho hustý biely úsmev.

Železnica

V rozprávaní je badateľný aj autorov odpor k industrializácii. Skutočnosť, že Anna stretne svojho milenca Vronského na nástupišti a nakoniec zomrie skokom pod vlak, je paradox reflektujúci Tolstého postoj. Spomínaná Anna Pirigová sa stala jednou z prvých žien v celom Rusku, ktorá sa rozhodla ukončiť svoj život skokom pod vlak. Dovtedy si ženy vyberali iné spôsoby samovraždy, ale v dobe priemyselného pokroku a rozvoja železničnej infraštruktúry získali ďalší pomerne istý spôsob odchodu z tohto sveta. Tolstoj by sa pravdepodobne nepotešil, že román *Anna Karenina* prispel k popularizácii samovraždy na železnici (podľa profesora Jeffreyho Bermana, ktorý sa zaoberá psychoanalýzou v oblasti literatúry[12]).

[12] https://blog.sme.sk/cifersky/nezaradene/tolstojov-roman-anna-kareninova-sa-stal-inspiraciou-pre-samovrahov

Karenina? Odporné!

Lev Tolstoj mal k dielu *Anna Karenina* trochu zvláštny vzťah. Počas písania ho prvotné nadšenie opustilo a tak sa musel prinútiť pokračovať v písaní. Tolstého neisté pocity zo svojho diela dokazuje jedna zo zachovaných listových korešpondencií: *„Copak to bylo těžké napsat, jak se důstojník zamiloval do milostpaní, v tom není nic, a hlavně nic pěkného. Odporné a k ničemu!“*[13] Na proces tvorby Anny Kareniny nespomínal rád, ešte štyri roky po jej dokončení napísal svojmu známemu Stasovovi: *„Pokud jde o Kareninovou, ujišťuji Vás, že ta ohavnost pro mne neexistuje a že je mi jen líto, že jsou lidé, kteří to k něčemu potřebují.“*[14]

Svetový fenomén

***Anna Karenina* má mnohé spracovania naprieč všetkými scénickými odvetviami — balety, divadelné dramatizácie a inscenácie, opery a dokonca niekoľko filmov či televíznych adaptácií.**

Neustále vychádzajú nové preklady, ale ku konečnej dohode o tom „najlepšom“ nikdy nedôjde. Názory sa líšia. Ako veľmi sa prekladateľ môže odkloniť od vernosti k jazyku v pôvodnom texte? Niektorí kritici obhajujú preklad Constance Garnett (1901) s početnými chybami. Iní uprednostňujú spracovanie Louise a Aylmera Maude (1918), ktorí žili v Rusku a dokázali s autorom prejsť každý riadok. Súčasní kritici preferujú novšie preklady v trendovom štýle a s výraznejšou slovnou zásobou. Lev Tolstoj sa vzdal prekladateľských práv, a tak dal priestor neustálej produkcii nových prekladov, ktoré budú odrážať nevyhnutné zmeny v používaní jazyka — a teda aj zmeny v spoločnosti.

[13] *CHÁB, 1948, s. 63.*
[14] *EJCHENBAUM, 1978, s. 84.*

Ada Juhásová

Iveta Pagáčová, Michael Vrzala

ale nepovedz že si to už počula niekde inde

Predstaviteľka nešťastnej Kitty – Ada Juhásová si vo výstupe s názvom *milostná pieseň* vybrala verše od ruskej poetky Mariny Cvetajevovej zo zbierky *Nespavosť* v preklade Jána Zambora. Raný cyklus *Nespavosť* pochádza z roku 1916 a je čiastočne inšpirovaný vážnou a napokon smrteľnou nespavosťou vdovy po skladateľovi Skrjabinovi, o ktorú sa poetka starala a prebdela s ňou niekoľko nocí. Nedostatok spánku dokázala premeniť na bohaté obrazy a vízie o osamelosti ženy. Verše Mariny Cvetajevovej reflektujú pocity odmietnutej a zlomenej Kitty, ale rovnako aj ostatných ženských postáv:

Tie druhé s očami tváričkou svetlom
a ja sa nocami rozprávam s vetrom.
Nie s talianskym zefírom vetríkom
no s ruským poriadnym vetriskom

Tie druhé šli telami privábiť telá,
hltať dych smädných úst každá si želá.
Ja ruky dokorán, stojím tu ako stĺp
a ruský prievan mi dušu chce vytrhnúť.

Neboj sa, vydržíš, veď sme vraj rodina.
Som vôbec žena, keď nik ma tak nevníma.

Režisér Marián Amsler
Foto: Natália Zahradníková

Vraciaš sa do Mestského divadla druhýkrát, v roku 2019 si tu režíroval trpkú komédiu Prachy! Cítiš sa tu dobre?

Marián Amsler: **Milujem žilinské divadlo. Tu sa naozaj veľmi dobre skúša, je tu fantastický kolektív hercov, veľmi tvorivých kreatívnych ľudí a ja som typ režiséra, ktorý potrebuje vychádzať z hercov a pracovať s nimi na nejakom dialógu, a preto sa mi tu tak dobre skúša. Dôverujem tým ľuďom a myslím, že sa vieme spoločne porozprávať o tom, čo chceme dosiahnuť.**

Annu Kareninu v Petrasovej adaptácii si umeleckému šéfovi Eduardovi Kudláčovi a dramaturgii divadla priniesol ty. Prečo si si zvolil práve túto súčasnú adaptáciu od Armina Petrasa?

Marián Amsler: **Chcel som sa vrátiť do Mestského divadla Žilina s vážnejším titulom, pretože *Prachy!* boli taká veľmi dobre napísaná, múdra komédia. No zároveň som bral do úvahy dramaturgiu divadla, kde sa kladie dôraz na súčasnú hru, na súčasné divadelné prostriedky a herectvo. Mal som chuť spraviť niečo zásadnejšie, väčšie, trošku náročnejšie. Vtedy som si spomenul na dramatizáciu *Anny Kareniny* od Armina Petrasa, ktorá vlastne dokonale spája to, že je to súčasná hra a zároveň klasická téma. Prišlo mi, že by to mohlo byť aj z diváckeho hľadiska, aj pre hercov zaujímavé, stretnúť sa s touto veľkou témou známeho románu, ale v súčasnom spracovaní.**

Anna Karenina nie je tvoj prvý Tolstoj. V Slovenskom národnom divadle si inscenoval adaptáciu jeho veľkého románu Vojna a mier. Máš k Tolstému nejaký zvláštny vzťah?

Marián Amsler: **Mám vzťah k ruskej dramatike a k ruskej literatúre všeobecne. Pravdou je, že Tolstoj je veľmi zvláštna a výnimočná osobnosť. Nesmierne ma zaujíma a baví, keď ho čítam. Páči sa mi ten obrovský rozmer, ktorý dal všetkým svojim postavám. Napísal tak mnohovrstevné a komplikované postavy a do každej postavy ukryl kúsok aj zo svojho života. Vo *Vojne a mieri* je to postava Pierra Bezuchova, v *Anne Karenine* je to Levin, kde sa dajú odčítať veľké paralely k jeho životu, k vzťahom, k postoju, k náboženstvu, k peniazom, k morálke a všetky tieto témy sú tam neuveriteľne silno a plasticky zobrazené. Tolstého romány ma absolútne obohacujú. Mám pocit, že je to presne ten typ literatúry, ktorá dokáže človeka povzniesť, otvoriť mu nové obzory alebo nové uvažovania. Nemusí s ním vždy súhlasiť, ale každopádne Tolstoj ponúka akési nové videnie sveta.**

Keď prepojíme Tolstého s Petrasom, do akej miery ide o vernú adaptáciu? Samozrejme, Armin Petras minimalizoval román pre sedem postáv a odstránil spoločenský kontext 19. storočia, v čom inom ešte vidíš tie jemné Petrasove posuny a vklady, sú tam vôbec?

Marián Amsler: **Armin Petras príbeh Anny Kareniny spracoval veľmi poctivým spôsobom. Sú tam všetky základné a dôležité dejové zvraty, zachoval mnohovrstevnosť a komplikovanosť charakterov postáv, ktoré si protirečia, a to je aj veľmi zaujímavá herecká výzva. Koniec koncov, je veľmi zaujímavé, že román Petras zasadil do súčasnosti a zároveň sa mu podarilo zachovať pôvodný príbeh z devätnásteho storočia. Hľadáme, o čom je Anna Karenina dnes. Ide o otázku zmyslu manželstva ako inštitúcie, na ktorú sa dnes už úplne inak pozeráme? Núti nás to premýšľať nad tým, že keby sa ten príbeh odohrával dnes, akým spôsobom budú tie postavy uvažovať a konať, riešiť životné situácie? Stále je tam pritom zachovaná základná línia románu.**

Čím si Anna Karenina prechádza, to sa veľmi od Tolstého čias nezmenilo. Veľkou témou aj v súčasnosti ostáva, keď matka opustí svoje dieťa a necháva ho u otca (muži-otcovia odchádzajú oveľa častejšie a to bude platiť asi vždy). Kto je Anna Karenina dnes? Oplatí sa všetko obetovať pre okamih šťastia?

Marián Amsler: **Všetky Annine myšlienkové pochody, ktoré sú v románe, sú zachované, pretože stále platia. Zmenila sa atmosféra doby a spoločnosť okolo. Myslím si, že problém Anny Kareniny nie je v tom, či opustiť manžela, ale vlastne v tom, ako začať v istom veku život od začiatku. Rozbiť rodinu, ktorú si človek celý čas budoval, štýl, zázemie, životnú filozofiu, opustiť dieťa a začať úplne od nuly s novým človekom, to stále vyžaduje obrovskú odvahu, ale v súčasnosti to nie je nič nezvyčajné. Keď začnete odznova, vzdáte sa vlastne všetkého. Anna sa musela vzdať aj svojho syna, ktorého milovala nadovšetko, pretože sa rozhodovala medzi láskou k inému mužovi a láskou k dieťaťu. Obetuje jednu lásku na úkor tej druhej, a keď prichádza o tú druhú lásku, tak vlastne nevidí žiadne iné východisko než smrť. Jej problém je taká Sofiina voľba, s ktorou sa ona už nikdy nedokáže vyrovnať.**

Príbeh Anny Kareniny sa u Petrasa teda zásadne nezmenil, ako vnímaš Petrasovu interpretáciu Kitty a Dáši?

Marián Amsler: **Myslím si, že Dáša zostáva celkom verná Tolstého pôvodnej predstave. Aj u Tolstého má momenty, kedy nenávidí svoj život, lebo sa upísala deťom a rodine, ktorá vlastne nie je úplne funkčná. To ostáva aj v Petrasovej adaptácii. Kitty u Petrasa je už však mladá súčasná tínedžerka, oveľa cynickejšia a drzejšia, pretože súčasná mladá generácia sa zmenila, vďaka možnostiach, ktoré má, médiám, cestovaniu už oveľa viac pozná svet.**

Aký máš vzťah k pôvodnému Tolstého románu Anna Karenina?

Marián Amsler: **Tolstého román je nádherný, teraz som sa k nemu po niekoľkých rokoch vrátil. Stále ma strašne vťahuje a dojíma. Zaujímajú ma myšlienkové pochody postáv, ako dokonale vystihol každého jedného človeka, a tak rozdielne charaktery. Tolstoj bol obrovský psychológ a filozof. Naozaj je to je jeden z najväčších svetových spisovateľov.**

Má nás tvoja inscenácia inšpirovať, aby sme siahli aj po pôvodnom románe?

Marián Amsler: **Inscenácia nikdy neponúkne to čo román. Ak si Annu Kareninu niekto bude chcieť na základe tejto inscenácie prečítať, tak je to obrovská vec, lebo tam si naozaj človek získa úplne širšiu optiku na celú tú ľudskú situáciu, na postavenie žien voči mužom, na vzťahy vtedy a dnes. Bude si to môcť porovnať a porozmýšľať aj nad svojimi vzťahmi a životom.**

Ako si už spomenul, Tolstoj do postavy Levina zašifroval svoje myšlienky, postoje aj skutočné udalosti z jeho života. Ktorá postava z Anny Kareniny je pre teba najbližšia a najinšpiratívnejšia?

Marián Amsler: **Tiež mám veľmi blízky vzťah k Levinovi. Je to jedna z najzaujímavejších postáv, s akými som sa kedy stretol, práve pre postoj, ktorý má voči viere, voči životu, voči práci, či peniazom. Práve pre tú jeho zložitosť sa s ním dá najviac stotožniť. Je to človek, ktorý sa najviac hľadá a premýšľa nad svetom a nad životom, nad svojím poslaním. Levin má veľmi podobný spôsob uvažovania. Mám veľmi rád aj Vronského. Neviem, prečo ľudia, ktorí nepoznajú román, si často myslia, že je to iba nejaký povrchný mladý muž, ktorý zvedie staršiu ženu. Lenže Vronský u Tolstého**

je veľmi inteligentný a vzdelaný človek, ktorý je navyše aj mladý, pekný a bohatý. Tiež si nesie svoj údel, ako kapitán jazdectva má pred sebou naštartovanú kariéru, ktorej sa musí vzdať. A vlastne začína ako Anna od nuly a musí si vymyslieť, čo so svojím životom urobí ďalej. Napriek tomu, čo mu bolo dané, nemá život jednoducho nastavený.

Mestské divadlo Žilina oslavuje 30. výročie od svojho založenia, ako ho vidíš a vnímaš v kontexte iných slovenských divadiel?

Marián Amsler: **Žilinské divadlo vnímam dlhodobo ako jedno z najprogresívnejších divadiel na Slovensku. Z regionálnych divadiel, ak to tak možno nazvať, je dramaturgicky najodvážnejšie. Občas sa súčasná dramatika dostáva na repertoár aj v iných divadlách, ale žilinské divadlo má na nej postavenú dramaturgiu a ak robí klasické tituly, tak tiež v súčasných adaptáciách. Je dosť odvážne, takto formovať divadlo, lebo na základe textov sa formuje aj inscenačný prístup. Čiže si myslím, že Mestské divadlo Žilina sa dostalo na profesionálnu úroveň aj vďaka tomu, že má veľmi vyjasnený umelecký smer a štýl, a v súvislosti so súčasnými textami sa vyvíja aj jeho inscenačná tradícia. Verím, že si žilinské divadlo aj naďalej udrží svoju špecifickosť a výnimočnosť v tom slovenskom kontexte.**

za rozhovor ďakuje Zuzana Palenčíková

Marián Amsler

(1979)

vyštudoval divadelnú dramaturgiu a réžiu na VŠMU v Bratislave. Intenzívne tvorí v dvoch krajinách súčasne, ako hosť režíroval v mnohých českých a slovenských divadlách. Patrí k režisérom, ktorí sa v umeleckej tvorbe vracajú k hrám Antona Pavloviča Čechova a k jeho motívom. Ani inscenácia Anna Karenina nie je jeho prvým stretnutím s Levom N. Tolstým — už v minulosti režíroval dramatizáciu známeho románu Vojna a mier. Tvorba Mariána Amslera bola niekoľkokrát ocenená prestížnou slovenskou divadelnou cenou Dosky (za predstavenia Pohania, Platonov, Ivanov a Fanny a Alexander). Je spoluzakladateľom a režisérom divadla Letí v Prahe. Od roku 2008 pôsobil ako interný režisér v HaDivadle v Brne a v rokoch 2010-2014 bol aj jeho umeleckým šéfom. V rokoch 2015–2018 bol režisérom a umeleckým šéfom v Divadle ASTORKA Korzo 90. V súčasnosti pôsobí ako docent na Vysokej škole múzických umení v Bratislave na Katedre réžie a dramaturgie. V Mestskom divadle Žilina režíroval inscenáciu Prachy! (2019).

Michal Koleják

Zdroje

EJCHENBAUM, B. Tolstoj v letech Anny Kareninové. In: JEHLIČKA, M.: Lev Nikolajevič Tolstoj:jak ho viděl: V. I. Lenin, ... [et. al.]. Praha: Lidové nakladatelství, 1978, 336 s.
ЕРМИЛОВ, В. В.: Роман Л. Н. Толстого „Анна Каренина“. Москва: Государственное издательство художественной литературы, 1963, s. 7-8.
CHÁB, V.: *Lev Nikolajevič Tolstoj*. Praha: Práce, 1948, 101 s.
PETRAS, Armin. *Anna Karenina*. Preložila Martina VANNAYOVÁ. Mníchov, Drei Masken Verlag, 2008. 89 s.
TOLSTOJ, *Lev Nikolajevič. Anna Kareninová*. I. 1. vyd. Bratislava: Petit Press a.s, 2005. 394 s. ISBN 8085585669.
TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Anna Kareninová*. II. 1. vyd. Bratislava: Petit Press a.s, 2005. 347 s. ISBN 8085585677
TROYAT, Henri. *Tolstoy*. Grove Press, 2001. 896 s.

Internetové zdroje

https://dreimaskenverlag.de/autoren/armin-petras
https://taz.de/Regisseur-Jan-Bosse--Armin-Petras/!5179830/
https://www.theguardian.com/books/2012/aug/31/rereading-anna-karenina-james-meek
https://www.newyorker.com/books/page-turner/is-anna-karenina-a-love-story
https://monitoringdivadiel.sk/styri-hodiny-vo-svete-anny-k/
https://blog.sme.sk/cifersky/nezaradene/tolstojov-roman-anna-kareninova-sa-stal-inspiraciou-pre-samovrahov
http://kaskadtuning.ru/sk/repair/cikl-mariny-cvetaevoi-cikly-stihov-cvetaevoi-proza-mariny.html
https://www.databazeknih.cz/zivotopis/marina-ivanovna-cvetajeva-2283
https://www.deutschlandfunk.de/armin-petras-verlaesst-stuttgart-schauspiel-intendant-mit-100.html
https://www.biography.com/scholar/leo-tolstoy#&gid=ci01ac7ce9e1e1860c&pid=leo-tolstoy-9508518-1-raw

Adam Herich a Barbora Švidraňová

Bulletin k inscenácii **Anna Karenina**

Napísala a zostavila **Daniela Brezániová**
Foto **Robert Tappert**
Grafický dizajn **Marcel Benčík**

Mestské divadlo Žilina
Horný val 3, 010 01 Žilina
mobil 0911 148 446
e-mail pokladna@divadlozilina.eu
web www.divadlozilina.eu

Riaditeľ **Michal Vidan**
Umelecký šéf **Eduard Kudláč**

Zriaďovateľom Mestského divadla Žilina
je mesto Žilina.

Mesto Žilina
Zriaďovateľ

HLAVNÝ PARTNER
Z VEREJNÝCH ZDROJOV PODPORIL

fond
na podporu
umenia

ŽILINSKÝ
večerník

MY
ŽILINSKÉ NOVINY

RÁDIO REGINA

RÁDIO_FM